

A fogyasztói ár-index mérése és a mérést övező viták háttere

- avagy miért van szükség a KSH által publikált fogyasztói árindex mellett a megélhetési költségek alakulását is nyomon követő árindex számításra???
- **Quittner Péter, osztályvezető**, Fogyasztói árak osztálya, Központi Statisztikai Hivatal előadása alapján

Infláció vs. fogyasztóiár-index

Infláció

Fogyasztóiár-index

Az árak tartósan bekövetkező emelkedése (ellentéte a defláció)

Az infláció mérőeszköze

A **lakosság** (háztartások) által, **fogyasztási célból vásárolt termékek és szolgáltatások** árainak időben bekövetkező átlagos változását mérő mutató

Minek az ára?

Mennyi idő alatt?

Miért mérjük az árakat?

Az infláció mérésének kétféle megközelítése létezik

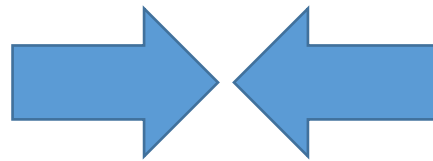
1. a fogyasztásra elkölthető pénz értékének a mérése
2. a megélhetési költségek alakulásának a mérése

Pénz értéke

Hogyan változik a pénz értéke?

A két cél több esetben ellentmond egymásnak

Életszínvonal

Mennyiből tudunk jól élni?

A pénz érték centrikus ármérés során valamennyi, a lakosság által fogyasztási célból vásárolt termék árváltozását mérik.

Az életszínvonal centrikus ármérés során döntően az alapvető fogyasztási cikkek árváltozását mérik, mert a megélhetési költségeknek ez adja a legfontosabb összetevőjét.

Kétféle cél – Eltérő eszközök

Javak árváltozásának indexe Cost-of-goods-index (COGI)

Fix jószágkosár árváltozása

Lehető legszélesebb termékkör

A jószágkosár változása nem befolyásolhatja az alakulását

A KSH által jelenleg számított fogyasztói árindex a Nemzeti Bank igényeit elégíti ki a pénzügyi eszközök (pl. kamatok) alakításának megalapozásához.

Megélhetésköltség-index Cost-of-living-index (COLI)

Változatlan mértékű hasznosság fenntartásának költsége

Megfelelő életszínvonalhoz szükséges javak

A jószágkosár változása befolyásolhatja az alakulását

A szakszervezetek számára a megélhetési költségek alakulását kifejező árindex számítása, közzététele lenne kiemelten fontos, mert ez mérné a bérből élők (az átlagbérrel rendelkezők) fogyasztására jellemző javak ár alakulását.

A KSH fogyasztói ár mérésének jelenlegi módszertana ⁵

Rövidkaraj (csont nélkül)

Férfifarmernadrág

Film streaming havidíj

Mit figyelnek meg?

Reprezentáns: a lakosság fogyasztására jellemző **termékek és szolgáltatások köre.**

2020-ban **938 reprezentánst** figyeltek meg, a reprezentánsok köre évente frissül, felülvizsgálatra kerül.

BigMac menü

Suzuki Swift 1,2 GL
(új, 1242 cm³, 66 kW, 5 ajtós)

Panellakás
(45-50 m²-es)

Hogyan készül? – Adatgyűjtés

6

Hogyan gyűjtik az adatokat?

- Árösszeírók (közvetlen megfigyelés)
- Internetes gyűjtés
- Modern gyűjtési technikák és adatforrások (jövőbeli lehetőségek):
 - Webscraping („internetolvasó robot”)
 - Szkenner (vonalkód) adatok

Honnan gyűjtik adatokat?

Országosan több mint 10000 felíróhelyről gyűjtünk adatot, melyek között nagy szupermarketek, bevásárlóközpontok boltjai, illetve kisboltok is szerepelnek Budapesten és vidéken egyaránt.

Mennyi adatot gyűjtenek?

Havonta minden reprezentánsról átlagosan 80-110 árat gyűjtünk be különböző felíróhelyekről. Ez minden hónapban összesen 78-79 ezer árat jelent.

Hogyan készül? – Feldolgozás

Súlyok és fogyasztási csoportok

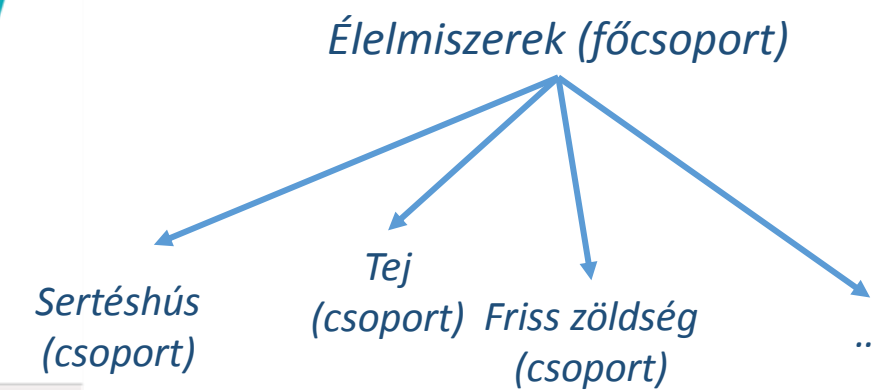
Honnan származnak a súlyok?

Az egyes termékek és szolgáltatások súlyai a háztartások teljes fogyasztási kiadásaiból származnak. A súly megegyezik az adott termékre fordított kiadás és a teljes háztartási fogyasztási kiadás arányával.

A súlyok évente frissülnek a két évvel korábbi fogyasztási kiadások alapján (a 2019-es súlyok a 2017-es kiadási arányokon alapszanak).

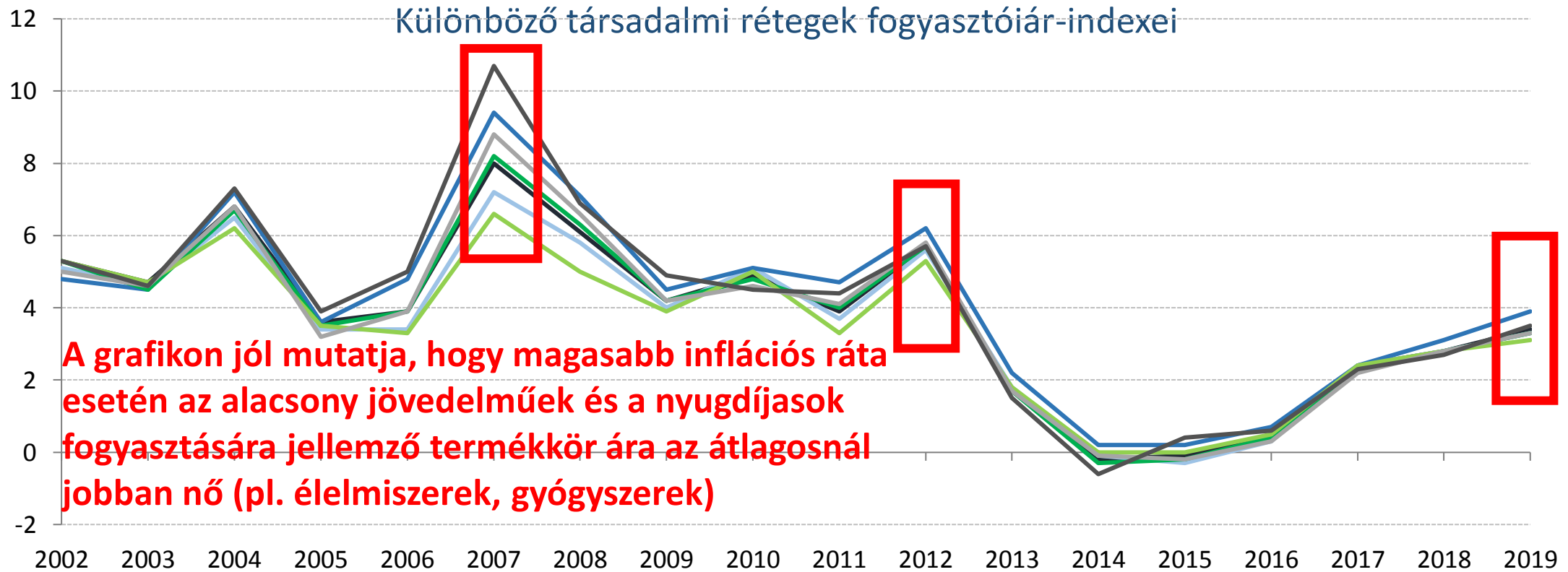
Csoport- és főcsoportindexek
A reprezentánsok egyedi árindexeiből az aggregálás során 7 főcsoport és azon belül 140 fogyasztási csoport árindexét számítjuk ki.

A KSH által mért fogyasztói árindexben nagyobb súlyt kap a magas jövedelműek által vásárolt termékek árváltozása.

Rétegindexek

Különböző társadalmi csoportok fogyasztóiár-indexei

- Összes háztartás
- Aktív háztartások
- Alacsony jövedelmű háztartások
- Közepes jövedelmű háztartások
- Magas jövedelmű háztartások
- 3 és több gyerekes háztartások
- Nyugdíjasok

Rétegindexek

Különböző társadalmi csoportok fogyasztóiár-indexei

Fogyasztóiár-index súlyarányok a különböző társadalmi rétegek indexeinél

..

Nincsenek területi, település típusra vonatkozó ár indexek

Miért nem készül területi fogyasztóiár-index a legtöbb országban?

- Összehasonlíthatóság biztosítása (egységes termék és boltkör lenne szükséges)
- Területen belüli reprezentativitás biztosítása
- Becslések bizonytalansága
- Erőforrások

...

Viták és kritikák a fogyasztói árak méréséről

Felül vagy alul méri-e a fogyasztóiár-index az inflációt

Felülbecsli, mert:

- Bázisidőszaki súlyozású
- Nem veszi figyelembe az ingyenes termékeket
- Nem veszi figyelembe, hogy ma már egy termék sokféle igényt elégít ki

Alulbecsli, mert:

- Kicsi a súlya a lakhatási költségeknek és azok most gyorsan nőnek
- Nem veszi figyelembe, hogy az új típusú termék mindig drágább mint az előző

A KSH egyes termékek ár növekedését visszakorrigálja, ha az új termék többféle szükségletet elégít ki, mint a régebbi típus ugyanabból a termékből, arra hivatkozva, hogy a termék nem drágult, mivel a magasabb ár a nagyobb használati értéket fejezi csak ki (lásd pl. az okostelefonok új generációját)

A lakhatással összefüggő kiadások alacsony súllyal szerepelnek a fogyasztói árak számításánál

12

Csak a ténylegesen kifizetett bérleti díj képezi részét a fogyasztói ár-indexnek, a lakásvásárlás nem.

Ez azért okoz torzítást (alul mért inflációt), mert:

- Magyarországon országos átlagban kicsi a bérlakások részesedése a lakáshasználatban**
- A lakás vásárlásra fordított kiadás viszont teljes egészében kimarad a fogyasztói árindex számításból**

Mindkét tényező tovább növeli annak fontosságát, hogy bevezetésre kerüljön a megélhetési költség számításra vonatkozó módszertan és gyakorlat.

A megélhetési költségek mérésére jelenleg nem áll rendelkezésre hivatalos (a KSH által mért) mutatószám

- A KSH által havonta és évente közölt inflációs szám nem megfelelő támpont a megélhetési költségek alakulásának a jelzésére, következésképpen az éves bértárgyalások során a béremelési igények alátámasztására sem. A megélhetési költségek alakulásához legközelebb álló **létminimum** számítása 2017-óta megszűnt a KSH-ban.
- A szakszervezeteknek ezért el kellene érniük:
 - a **létminimum számítás fel- (és meg) újítását** a KSH részéről, **vagy**
 - maguknak kellene kidolgoztatniuk eljárást, módszert a **megélhetési költség** számításra (amire kiváló nemzetközi példák, gyakorlatok léteznek)